

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Recensie: De verborgen kracht van vrouwelijke leiders

Auteur: Stephanie de Graaf

Verschenen in *Skript Historisch Tijdschrift*, jaargang 46.3, 52-54.

©2024 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

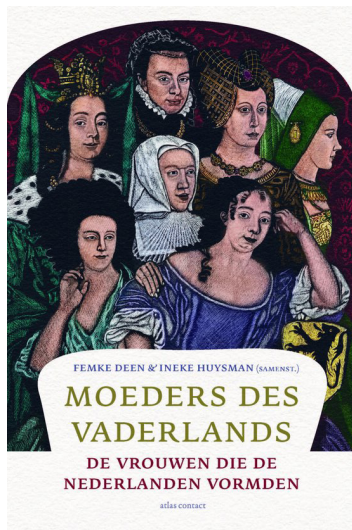
ISSN 0165-7518

Skript Historisch Tijdschrift is een wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

RECENSIE

DE VERBORGEN KRACHT VAN VROUWELIJKE LEIDERS

Stephanie de Graaf

Moeders des Vaderlands
De vrouwen die de Nederlanden vormden

Femke Deen en Ineke Huysman

(Uitgeverij Atlas 2023)

ISBN: 9789045050058

Hardcover, €29,99

320 pagina's

Het is duidelijk dat een land door zowel mannen als vrouwen wordt gevormd, maar de geschiedschrijving blijft dit nog steeds onvoldoende weerspiegelen. Het recent verschenen boek *Moeders des Vaderlands* door Femke Deen en Ineke Huysman werpt een welverdiende spotlight op de vaak onderbelichte vrouwelijke figuren in de ontstaansgeschiedenis van Nederland en België. Het boek toont overtuigend aan hoe groot de invloed van deze vrouwelijke bestuurders is geweest. Achttien onderzoekers beschrijven achttien invloedrijke vrouwen, variërend van het Bourgondische vorstenhuis tot het Huis van Oranje-Nassau, afkomstig uit de twaalfde tot de negentiende eeuw.

Een van de grootste pluspunten van *Moeders des Vaderlands* is de toegankelijke schrijfstijl. Ondanks het grondige academische onderzoek leest het boek vlot en prettig. Hierdoor spreekt het niet alleen doorgewinterde historici en academici aan, maar ook een breder publiek dat geïnteresseerd is in de geschiedenis van de Lage Landen. Bovendien valt het boek op door het uitgebreide en veelzijdige onderzoek dat eraan ten grondslag ligt. De auteurs hebben diep gegraven in archieven en een breed scala aan bronnen geraadpleegd om een gedetailleerd beeld te schetsen van de invloedrijke vrouwen in de geschiedenis van de Nederlanden. Briefwisselingen en andere correspondentie tussen gezaghebbers zijn een belangrijke bron van informatie

en behalve hun politieke betekenis hebben de hoofdpersonen ook hun sporen nagelaten in de kunst, literatuur en muziek. Van de vroege Middeleeuwen tot het ontstaan van het Koninkrijk der Nederlanden krijgen deze 'Moeders des Vaderlands' nauwelijks erkenning voor hun rol in de ontstaansgeschiedenis van Nederland en België, in vergelijking met hun mannelijke tegenhangers. Terwijl deze vrouwen volgens de achttien schrijvers van het boek minstens even belangrijk waren voor het smeden van eenheid, het uitbouwen van netwerken, het beoefenen van diplomatie en het voeren van oorlogen. Dit werk, gebaseerd op grondig literatuur- en archiefonderzoek en geschreven door specialisten uit binnen- en buitenland, biedt een nieuw perspectief op de kracht en invloed van deze opmerkelijke vrouwen.

De schrijvers hebben een groep vrouwen geselecteerd om te bespreken, van regentes Jacoba van Beieren tot de invloedrijke Anna van Saksen. Deze vrouwen hebben, net als hun vaders, broers en zonen, belangrijke bijdragen geleverd op diverse terreinen, waaronder politieke macht, diplomatie en zeker ook rebellie. Door deze verscheidenheid aan vrouwelijke figuren te presenteren, tonen de auteurs een breed spectrum van vrouwelijke invloed. Dit resulteert in een genuanceerder en vollediger beeld van de rol van vrouwen in de vaderlandse geschiedenis. Hun werk benadrukt hoe vrouwen, vaak in de schaduw van hun mannelijke tegenhangers, een cruciale rol hebben gespeeld in de vorming en ontwikkeling van Nederland en België.

Het boek weerlegt diverse mythes over vrouwelijke heersers, die geen bijfiguren waren aan de zijlijn of slechts babymachines voor erfgenamen. De kracht van het boek schuilt in de manier waarop de auteurs in elk hoofdstuk aantonen dat de praktijk vaak afweek van de gangbare theorieën. Hoewel vrouwen theoretisch gezien ondergeschikt waren aan hun mannelijke familieleden en geen politieke invloed mochten uitoefenen, wisten ze in de praktijk toch aanzienlijke politieke macht te verwerven. De auteurs benadrukken daarbij het belang voor historici om tussen de regels door te lezen bij bronmateriaal. Het is immers de taak van een onderzoeker om verder te kijken dan wat op het eerste gezicht zichtbaar is. Ook benadrukken Deen en Huysmans dat het belangrijk is om niet enkel officiële documenten te raadplegen, maar ook materiële cultuur, zoals penningen, schilderijen en archeologische vondsten. Voor wie het wil zien, is het duidelijk dat vrouwen een structurele factor in het landsbestuur waren.

Hoewel *Moeders des Vaderlands* de nodige lof verdient, zijn er ook enkele punten van kritiek die aandacht behoeven. Een van de grootste uitdagingen bij het schrijven van een boek over historische vrouwen is het vermijden van anachronismen en het projecteren van moderne genderopvattingen op het verleden. De meeste auteurs slagen hier grotendeels in, maar op sommige momenten komt de analyse wat simplistisch over. Bijvoorbeeld, wanneer de auteur stelt dat bepaalde vrouwen 'vroegfeministisch' handelden, kan dit een projectie zijn van onze moderne ideeën op historische situaties die destijds heel anders werden begrepen. Daarnaast is de neiging om vrouwelijke personages soms te idealiseren of te simplificeren een valkuil. In plaats van ze neer te zetten als complexe individuen met zowel sterke als zwakke kanten, worden sommige vrouwen vooral gepresenteerd als vooruitstrevende figuren, wat de nuances van hun leven en keuzes soms tekort doet. Het is belangrijk om de complexiteit van de historische context te begrijpen en te erkennen dat de rol en invloed van vrouwen op andere manieren tot uiting kwam dan bij mannelijke gezaghebbers. Het zou bovendien een verrijking zijn geweest als het boek meer aandacht had besteed aan minder bekende, maar niet minder belangrijke, vrouwelijke figuren.

De originaliteit van het boek ligt in de manier waarop het boek de schijnwerpers richt op vrouwelijke invloed in de geschiedenis van de Nederlanden, een gebied dat traditioneel door mannelijke figuren wordt gedomineerd. Het boek nodigt uit tot verdere discussie en onderzoek, en het is te hopen dat het anderen inspireert om de vele onderbelichte verhalen van vrouwen in de geschiedenis te blijven ontdekken en delen. *Moeders des Vaderlands* zet deze vaak vergeten vrouwen in de schijnwerpers als de invloedrijke politieke figuren die zij waren. Laten we dit werk als inspiratie gebruiken en voortaan de geschiedenis van Nederland niet alleen belichten door de daden van beroemde mannen, maar ook door de bijdragen van invloedrijke vrouwen.

Stephanie de Graaf is redacteur bij *Skript Historisch Tijdschrift* en studeert aan de Universiteit van Amsterdam. Ze volgt daar de onderzoeksmaster Geschiedenis en de master Stads- en Architectuurgeschiedenis. In haar onderzoek richt ze zich voornamelijk op gendergeschiedenis en het gebruik van visuele bronnen, zowel uit de premoderne als de moderne periode.